

Veðurstofa Íslands Greinargerð

Starfsmenn Veðurstofu Íslands: Tómas Jóhannesson,
Þorsteinn Sæmundsson

Heimamenn: Brynjólfur Gíslason, Guðni J. Ólafsson, Jónas Sigurðsson

Greinargerð um snjóflóðaaðstæður vegna rýmingarkorts fyrir Tálknafjörð

VÍ-G97014-ÚR10
Reykjavík
Júlí 1997

Inngangur

Samkvæmt lögum nr. 49/1997 um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum frá maí 1997 ber Veðurstofu Íslands að gefa út viðvaranir um staðbundna snjóflóðahættu. Skal þá rýma húsnæði á reitum, sem tilgreindir eru í viðvörun Veðurstofunnar, í samræmi við gildandi rýmingaráætlun. Veðurstofan hefur, í samráði við heimamenn, unnið sérstaka uppdrætti af þéttbýlisstöðum landsins þar sem talin er snjóflóðahætta og sýna uppdrættirnir reitaskiptingu rýmingaráætlana viðkomandi staða. Greinargerðin sem hér fer á eftir lýsir reitaskiptingu Tálknafjarðar og aðstæðum sem leitt geta til rýmingar á reitum sem þar hafa verið skilgreindir.

Rituðum heimildum og heimamönnum ber saman um að ekki vofi mikil snjóflóðahætta yfir byggðinni á Tálknafirði og er engra snjóflóða eða skriðuhlaupa getið þar í bók Ólafs Jónssonar, Skriðuföll og snjóflóð. Á hinn bóginn geta vatnsflóð og krapaflóð valdið skaða í kaupúninu. Vitað er um krapaflóð þar sem nú er byggð í innsta hluta kaupúnsins og er það talið hafa fallið á síðustu öld. Einnig eru heimildir um stór vatnsflóð eða krapahlaup í Hólsá í vesturjaðri kaupúnsins. Forsendur fyrir gerð rýmingaráætlunar fyrir Tálknafjörð eru þannig frábrugðnar því sem gerist í bæjarfélögum þar sem snjóflóð eru tíðari og snjóflóðahætta meiri. Rýmingar vegna yfirvofandi snjóflóðahættu á Tálknafirði má ætla að verði mjög sjaldgæfar, þó rétt sé að gera ráð fyrir þeim sem möguleika, en huga þarf að viðbúnaði vegna hugsanlegra vatnsflóða eða krapahlaupa.

Fjöllunum fyrir ofan byggðina á Tálknafirði hefur verið skipt í tvö snjósöfnunarsvæði og eru þau grundvöllur „lóðréttrar“ svæðaskiptingar vegna rýmingar af völdum snjóflóða- og krapaflóðahættu. Mörk svæðanna eru valin þannig að snjósöfnunaraðstæður séu svipaðar í efri hluta hlíðarinnar á hverju svæði.

Hér á eftir er fyrst lýst landfræðilegum aðstæðum, en síðan er hverju svæði lýst fyrir sig. Getið er um þekkt snjóflóð og farvegum þeirra er lýst stuttlega. Gefin er umsögn um ofanflóðahættu og veðurlag sem veldur snjósöfnun á upptakasvæðum. Rýmingarsvæði í byggðinni neðan hvers snjósöfnunarsvæðis eru afmörkuð og sýnd á korti í mælikvaða 1:7500. Rýmingaráætlunum og rýmingarsvæðum er nánar lýst í greinargerðinni VÍ-G96002-ÚR02.

Greinargerð þessi byggist á niðurstöðum fundar á Tálknafirði þann 23. janúar 1997. Fundinn sátu starfsmenn Veðurstofu Íslands og heimamenn, sem taldir eru upp á titilblaði hér að framan.

Landfræðilegar aðstæður, byggð og örnefni

Kaupúnið Tálknafjörður stendur norðan samnefnds fjarðar sem hefur stefnuna NV-SA. Ofan við miðja byggðina er Tungufell, um 200 m hátt. Fjallið næst utan byggðarinnar nefnist Bæjarfjall en ofan innsta hluta hennar rís Geitárhorn, sem skiptist í Innra- og Ytra-Geitárhorn. Milli Bæjarfjalls og Tungufells rennur Hólsá í löngum dal sem nefnist Hólsdalur, en Tunguá fellur úr Tungudal milli Bæjarfells og Geitárhorns. Geitárdalur nefnist dalverpi upp af lægðinni milli Innra- og Ytra-Geitárhorns.

Snjósöfnunaraðstæður og rýmingarsvæði

Eins og fram kemur í inngangi felst ofanflóðahætta á Tálknafirði ekki síst í hættu á krapa- og vatnsflóðum. Ekki er nema að vissu marki hægt að skipuleggja fyrirfram með reitaskiptingu umfang rýminga þegar hætta er talin á vatns-, aur- eða krapaflóðum í tengslum við úrhellisrigningu eða asahláku. Miðað er við að lögreglustjóri og almannavarnanefnd ákveði umfang slíkra rýminga hverju sinni út frá mati á aðstæðum (sjá umföllun í greinargerð um rýmingarsvæði VÍ-G96002-ÚR02). Hafa þarf í huga hættu á slíkum ofanflóðum þegar veðurspá bendir til úrhellisrigningar eða asahláku og grípa til staðbundinna rýminga, t.d. nærri giljum og lækjarfarvegum, og annarra viðeigandi ráðstafana eftir því sem nauðsyn krefur.

Tungufellssvæði

Engar heimildir eru um snjóflóð á svæðinu, hvorki úr Tungufelli né úr Bæjarfjalli. Mikið krapaflóð mun hafa komið niður farveg Hólsár um síðustu aldamót og er talið að það hafi breitt úr sér yfir allt svæðið á eyrinni milli núverandi farvegar árinna og fyrri farvegar hennar innanlega á eyrinni (heimild: Magnús Kr. Guðmundsson). Um eða skömmu fyrir 1980 kom annað krapahlaup í ána og breiddist yfir innri hluta þessa svæðis en náði líklega ekki yfir í þann farveg sem áin rennur í nú. Farvegi árinna hefur verið breytt síðan þessi flóð féllu, m.a. með því að sprengja burt haft sem beindi ánni til austurs og er nú allhár bakki innan árinna sem minnkar hættuna á því að hún brjóti sér leið yfir svæðið þar sem þessi hlaup féllu. Ekki eru heimildir um krapaflóð í Tunguá.

Tungufell rís upp af miðri byggðinni milli Hólsdals og Tungudals. Hlíðar þess eru ávalar og án afmarkaðra gilja eða farvega. Neðan fjallsrótanna er opið svæði ofan byggðarinnar og mjókkar það inn eftir byggðinni, úr milli 200 og 300 m niður í um 100 m. Hólsdalur teygir sig til norðurs langt inn í fjallendið ofan Tálknafjarðar og getur snjósöfnun í dalinn valdið krapastíflum í farvegi Hólsár og leitt til krapahlaupa í ánni.

Þétt íbúðarbyggð er á láglandinu milli Hólsár og Tunguár og nær hún upp í um 25 m hæð yfir sjó undir Tungufellinu.

Ekki er talin hætta á þurrum snjóflóðum á svæðinu. Allangur spölur er milli Tungufellsins og efstu húsa og hlíðin snýr þannig að hugsanleg snjóflóð beinast til vesturs en ekki í átt til efstu húsanna næst brekkunni. Tölfræðileg snjóflóðalíkön benda til þess að allstór snjóflóð þurfi til þess að ná til efstu húsanna. Snjósöfnunaraðstæður í hlíðinni benda hins vegar ekki til þess að slík flóð séu líkleg til þess að eiga upptök sín þar. Snjósöfnun í Bæjarfjallið er sjaldgæf að sögn heimamanna og einnig er talið ólíklegt að snjóflóð úr fjallinu geti náð til byggðarinnar. Hætta er á krapahlaupum úr farvegi Hólsár.

Krapaflóðahætta í Hólsá er samfara mikilli rigningu eða hláku, einkum í kjölfar snjósöfnunar í Hólsdal.

Ekki er gert ráð fyrir rýmingu vegna snjóflóðahættu á þessu svæði (reitir A, B, C og D). Gert er ráð fyrir rýmingu á 2. stigi á reit B þegar hætta er talin á krapa- eða vatnsflóði úr Hólsá. Einnig koma rýmingar vegna krapaflóðahættu til greina á reit C ef snjósöfnun í árfarveginum er með þeim hætti að talið er mögulegt að slíkt hlaup breiði úr sér til hlíðar í átt til gamla farvegarins. Þetta getur t.d. átt við ef árfarvegurinn er fullur af snjó og virk hæð innri bakka árinna því ekki eins mikil og ella væri. Núverandi farvegur árinna er tiltölulega vel afmarkaður og er því ekki talin ástæða til þess að rýma svo stórt svæði nema aðstæður séu sérlega slæmar.

Geitársvæði

Mikið aur- og krapahlaup mun hafa komið úr hvilftinni milli Ytra- og Innra-Geitárhorns fyrir aldamót og tekið af íbúðarhús sem stóð þar sem húsið Brekka stendur nú (heimild: Magnús Kr. Guðmundsson, o.fl.). Allmikil grjótdreif sem rakin er til þessa hlaups er greinileg niður hlíðina neðan hvilftarinnar og er talið að hlaupið hafi runnið í sjó fram. Ekkert manntjón mun hafa orðið vegna þess að íbúar höfðu yfirgefið húsið áður en hlaupið féll. Þess er getið að krapa hafi safnast fyrir uppi á fjallinu fyrir ofan hvilftina og það orðið til þess að þetta flóð féll.

Afmarkaður farvegur liggur niður hlíðina úr hvilftinni milli Geitárhornanna.

Íbúðarbyggð nær upp í neðsta hluta hlíðarinnar á svæðinu.

Hætta er á krapaflóðum. Líkanreikningar benda til þess að snjóflóð sem upptök ættu milli Geitárhornanna geti fallið í sjó fram en hættu á slíkum snjóflóðum er erfitt að meta.

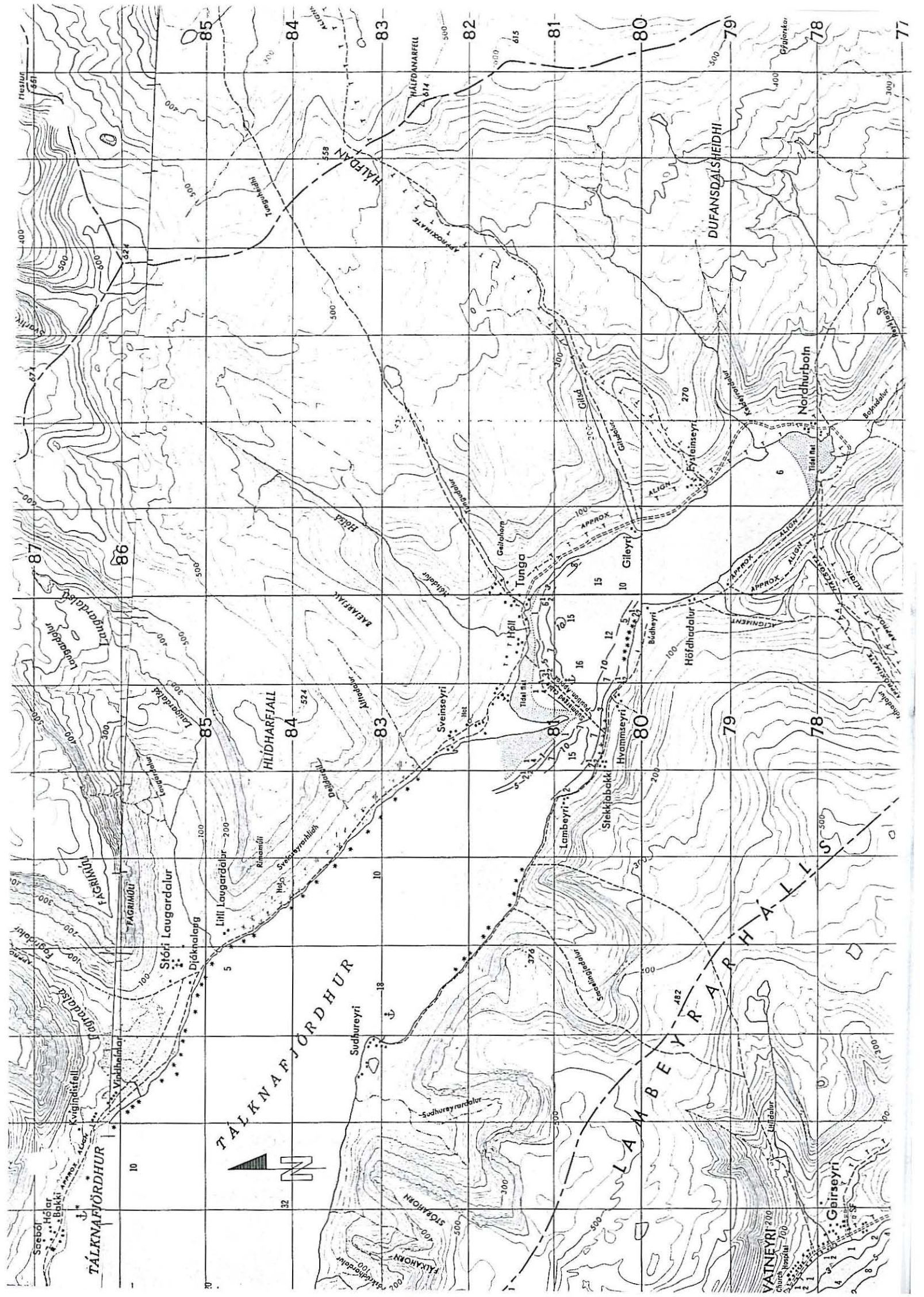
Hætta á krapaflóðum er samfara mikilli rigningu eða hláku í kjölfar snjósöfnunar í hvilftina milli Geitárhornanna. Veðuraðstæður sem leiða til snjósöfnunar í hvilftina eru ekki þekktar en líklegt er að í hana geti safnast snjór frá hlið í skafrenningi út eftir hlíðinni í A-lægum og SA-lægum vindáttum. Einnig er hætta á snjósöfnun í hvilftina í ofankomu samfara hægum SV-lægum vindáttum.

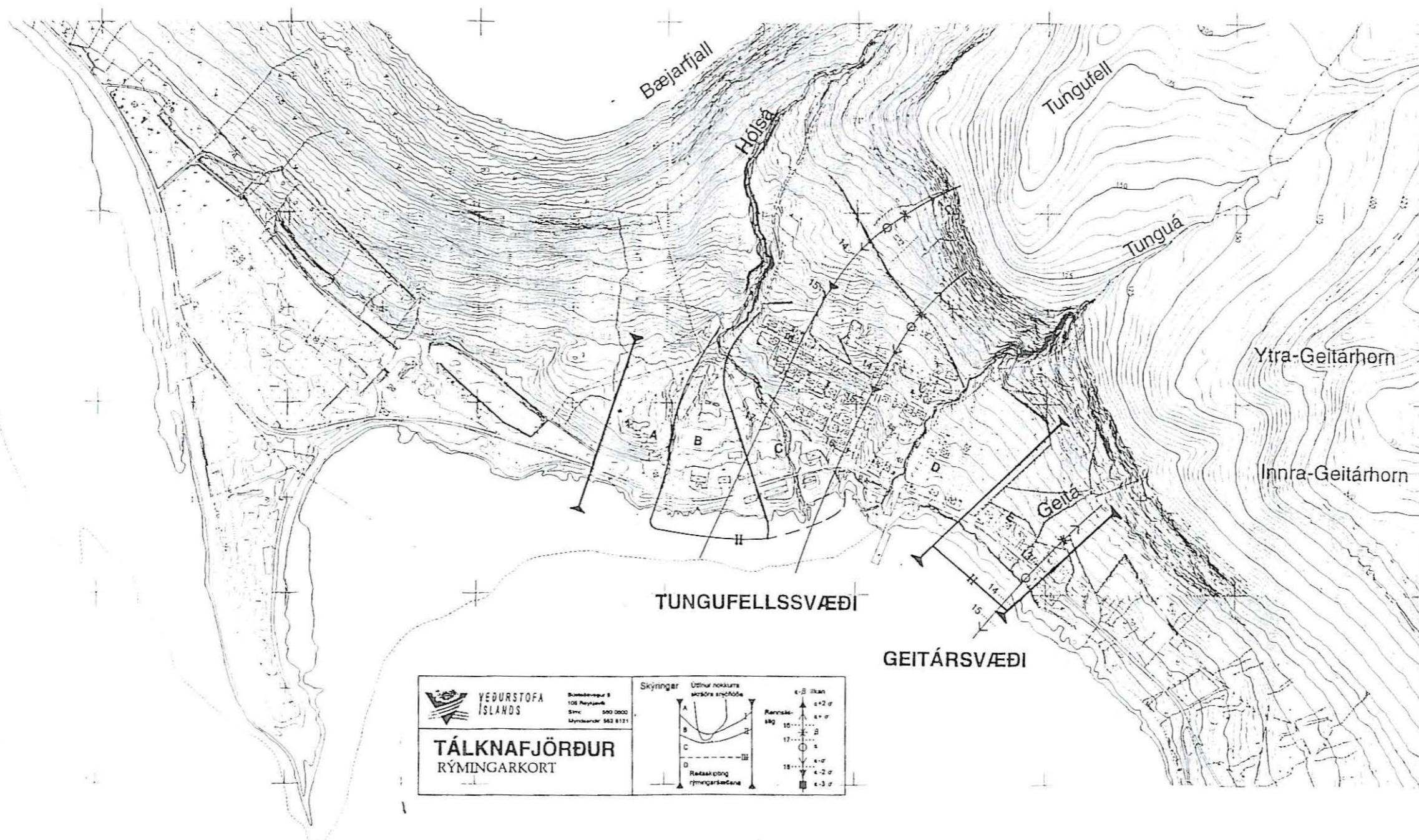
Gert ráð fyrir rýmingu á 2. stigi á reit E á þessu svæði, einkum vegna krapaflóða en einnig ef

hætta er talin á snjóflóðum úr hviltinni milli Geitárhornanna.

Útgáfur

Fyrsta útgáfa, júlí 1997.

TUNGUFELLSSVÆÐI

GEITÁRSVÆÐI

<p>YEDURSTOFA ISLANDS</p>	<p>Bombardvægi 8 101 Reykjavík Sími: 590 0900 Lýðisnúmer: 563 8121</p>	<p>Skýringar</p> <p>Útlín nokkurt mörðra stíkhóla</p> <p>A</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>Raðakling rýmingsáæfana</p>	<p>1:5000</p> <p>10</p> <p>17</p> <p>18</p> <p>19</p> <p>20</p> <p>21</p> <p>22</p> <p>23</p> <p>24</p> <p>25</p> <p>26</p> <p>27</p> <p>28</p> <p>29</p> <p>30</p> <p>31</p> <p>32</p> <p>33</p> <p>34</p> <p>35</p> <p>36</p> <p>37</p> <p>38</p> <p>39</p> <p>40</p> <p>41</p> <p>42</p> <p>43</p> <p>44</p> <p>45</p> <p>46</p> <p>47</p> <p>48</p> <p>49</p> <p>50</p> <p>51</p> <p>52</p> <p>53</p> <p>54</p> <p>55</p> <p>56</p> <p>57</p> <p>58</p> <p>59</p> <p>60</p> <p>61</p> <p>62</p> <p>63</p> <p>64</p> <p>65</p> <p>66</p> <p>67</p> <p>68</p> <p>69</p> <p>70</p> <p>71</p> <p>72</p> <p>73</p> <p>74</p> <p>75</p> <p>76</p> <p>77</p> <p>78</p> <p>79</p> <p>80</p> <p>81</p> <p>82</p> <p>83</p> <p>84</p> <p>85</p> <p>86</p> <p>87</p> <p>88</p> <p>89</p> <p>90</p> <p>91</p> <p>92</p> <p>93</p> <p>94</p> <p>95</p> <p>96</p> <p>97</p> <p>98</p> <p>99</p> <p>100</p>
	<p>TÁLKNAFJÖRÐUR RÝMINGARKORT</p>		